

«Από το «ιλάσθητι» του Τελώνου στο «μνήσθητι» του ληστή» πάνω στο Σταυρό»

Ορθοδοξία / Σοφίας λόγοι

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

Η περίοδος του Τριωδίου αρχίζει με το τέλος του Δωδεκαημέρου. Όταν λέμε περίοδο Τριωδίου, εννοούμε την περίοδο που χρησιμοποιούμε το βιβλίο που λέγεται Τριώδιο, στο οποίο οι κανόνες είναι τριών Ωδών και όχι οκτώ. Η περίοδος του Τριωδίου αποτελεί τον πρόλογο του Θείου Δράματος και παράλληλα ξεκινάει η προετοιμασία για την Μ. Τεσσαρακοστή και για το μεγάλο γεγονός της Ανάστασης. Η μετάνοια είναι ο κοινός παρανομαστής όλης αυτής της προετοιμασίας.

Περιλαμβάνει τρεις εβδομάδες και τέσσαρες Κυριακές, **την Κυριακή του Τελώνου και Φαρισαίου**, όπου καλούμαστε να μιμηθούμε την μετάνοια και την ταπεινοφροσύνη του Τελώνου και να αποφύγουμε την υψηλοφροσύνη του Φαρισαίου, **την Κυριακή του Ασώτου**, όπου καλούμαστε να παραδειγματιστούμε από την μετάνοια του Ασώτου, **την Κυριακή της Απόκρεω ή της Κρίσεως** όπου καλούμαστε να θυμηθούμε την ημέρα της κρίσεως και να μετανοούμε γι αυτά που κάναμε και να προσέχουμε να εφαρμόζουμε το Θέλημα του Θεού και τέλος **την Κυριακή της Τυρινής**, που η εκκλησία μας μάς θυμίζει την έξωση των Πρωτοπλάστων από τον Παράδεισο και προτρέπει να μετανοήσουμε.

Όπως βλέπουμε υπάρχει μια κλιμάκωση από Κυριακή σε Κυριακή, από την μετάνοια του Τελώνη στη μετάνοια του ασώτου και στη συνέχεια από το φοβερό βήμα της Κρίσεως στο τρομερό παράπτωμα των Πρωτοπλάστων. Καλούμαστε λοιπόν να ανεβούμε αυτά τα σκαλιά της πνευματικής ζωής προς ψυχική ωφέλεια και πνευματική οικοδομή. Πρόκειται πράγματι για μια πνευματική προθέρμανση, προκειμένου να μπούμε στο στάδιο αγώνων για την κατάκτηση των αρετών την περίοδο της Μ. Τεσσαρακοστής.

Η εκκλησία μας μάς κρατάει σε εγρήγορση με όλες αυτές τις γιορτές και μας τονίζει: *«Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, καὶ μακάριος ὁ δοῦλος, ὃν εὕρῃσει γρηγοροῦντα, ἀνάξιος δὲ πάλιν, ὃν εὕρῃσει ῥαθυμοῦντα».*

Σ' αυτήν την εξελικτική πνευματική πορεία, που μας καλεί η εκκλησία, τα λειτουργικά κείμενα είναι ο καλύτερος οδηγός και για τη δικιά μας δύσκολη αλλά

ελπιδοφόρα προσωπική πορεία μας. Να λοιπόν πώς ανοίγει το Τριώδιο:

«Τῆς μετανοίας ἄνοιξόν μοι πύλας Ζωοδότα, ὀρθρίζει γάρ τό πνεῦμά μου, πρὸς ναόν τόν ἅγιόν σου, ναόν φέρον τοῦ σώματος, ὅλον ἐσπιλωμένον, ἀλλ' ὡς οἰκτίρμων κάθαρον, εὐσπλάγχνω σου ἐλέει».

Το βασικό μήνυμα είναι η μετάνοια και η κάθαρση από τις αμαρτίες μας. Αλλά για ποιο σκοπό; Ασφαλώς για τη σωτηρία μας:

«Τῆς σωτηρίας εὐθυνόν μοι τρίβους, Θεοτόκε, αἰσχροῖς γάρ κατερρύπωσα, τήν ψυχήν ἀμαρτίαις, ὡς ῥαθύμως τόν βίον μου, ὅλον ἐκδαπανήσας, ταῖς σαῖς πρεσβείαις ῥῦσαί με, πάσης ἀκαθαρσίας».

Ζητάμε από τη Θεοτόκο να μας κάνει εύκολο το δρόμο για τη σωτηρία.

Ας δούμε τώρα τους πρωταγωνιστές των ευαγγελικών περικοπών που διαβάζονται στις τρεις αυτές Κυριακές του Τριωδίου:

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ

Πρωταγωνιστές εδώ είναι ο **Φαρισαίος** και ο **Τελώνης**. Δυο προσωπικότητες εντελώς διαφορετικές, ο δίκαιος, αλλά αμετανόητος Φαρισαίος και ο άδικος, αλλά μετανοημένος Τελώνης. Και φυσικά θα περιμέναμε να δικαιωθεί ο δίκαιος με τις καλές πράξεις και όχι ο άδικος με τις άδικες πράξεις. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Ας απαντήσουμε πρώτα στο ερώτημα αν ο Φαρισαίος ήταν καλός άνθρωπος, αν ήταν δίκαιος, αν έκανε καλά πράγματα. Και φυσικά ήταν δίκαιος και έκανε καλά πράγματα, μάλιστα ο ίδιος τα απαριθμεί « νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι». (Κατά Λουκάν κεφ.10, 12). Δηλαδή και νήστευε τηρώντας όλες τις διατάξεις του Μωσαϊκού Νόμου, και έκανε ελεημοσύνες και μάλιστα μεγάλες, διότι έδινε το ένα δέκατο στους φτωχούς. Όμως όλα αυτά τα έκανε για καύχηση και μάλιστα υψώνοντας τον εαυτό του πάνω από όλους τους άλλους. Από την άλλη δεν έκανε αρπαγές, αδικίες, μοιχείες, όπως ο Τελώνης, φορτώνοντάς τα έτσι στον Τελώνη και ταπεινώνοντάς τον. «11 ὁ Φαρισαῖος σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμί ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης». Ο Φαρισαίος προσεύχονταν στον εαυτό του κι όχι στο Θεό, προσεύχονταν για επιδείξει τις αρετές του.

Για τον Μωσαϊκό Νόμο ο **Φαρισαίος** ήταν νομοταγής, ευσεβής φιλόανθρωπος, όχι όμως και για το νόμο του Ευαγγελίου, που έφερνε ο Χριστός, ο οποίος θα διδάξει το «μη γνώτω η αριστερά τι ποιεί η δεξιά». Ο Χριστός ενδιαφέρεται και για τα κίνητρα των πράξεων και όχι μόνο για αυτές καθ' εαυτές τις πράξεις. Ενδιαφέρεται για την ταπείνωση. Ο Φαρισαίος δεν είχε αυτογνωσία, διότι αν είχε, θα σκέφτονταν ότι όσα έχει δεν είναι δικά του, ο Θεός του τα έδωσε και επομένως οφείλει να δίνει και σ' αυτούς που δεν έχουν. Δεν έπρεπε να ταπεινώνει τον συνάνθρωπό του, διότι ο καθένας είναι και μια περίπτωση και δεν ξέρουμε γιατί κάνει αυτά που κάνει. Γι αυτό ο Κύριος λέει να μην κρίνουμε, γιατί εμείς δεν ξέρουμε τι συμβαίνει στον άλλο.

Τώρα ας δούμε και τον **Τελώνη** και ας απαντήσουμε στο ερώτημα αν ο Τελώνης, που έκανε μια ζωή αδικίες, γιατί δικαιώνεται. Η απάντηση είναι ότι ναι, έκανε αδικίες, ως τελώνης που ήταν, αδίκησε πολύ κόσμο. Αυτό το ξέρουμε από την περίπτωση του άλλου Τελώνη, του Ζακχαίου, ο οποίος, όταν μετάνιωσε κάτω από το διεισδυτικό βλέμμα του Κυρίου ομολόγησε: «ίδού τά ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἶ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. (Κατά Λουκάν ιθ', 9-10). Φανταστείτε τι αδικίες έκανε, ώστε τώρα να θέλει να τους αποζημιώσει στο τετραπλάσιο. Εκείνος ο Τελώνης μετανόησε και έμπρακτα θέλησε να διορθώνει, όσο μπορούσε, το κακό που έκανε. Αυτός ο Τελώνης ήρθε να προσευχηθεί κι αυτός μετανιωμένος και να ζητήσει συγχώρηση από τον Θεό. «13 καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστῶς οὐκ ἤθελεν οὐδέ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶς τὸν οὐρανόν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τό στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ».

Αυτή η μετάνοια είναι πραγματική και είναι σίγουρο ότι από εκεί και ύστερα

άλλαξε εντελώς η ζωή του και σταμάτησε να κάνει αδικίες. Αυτό το «ιλάσθητι» μας θυμίζει το «μνήσθητι» του ληστή πάνω στο σταυρό, δίπλα στον Κύριο, ο οποίος κέρδισε τον Παράδεισο και μπήκε πρώτος σ' αυτόν. Και τα δυο αυτά είναι παραδείγματα πραγματικής μετάνοιας, που έσωσε τους ανθρώπους αυτούς.

Ο ευαγγελιστής Λουκάς αναφέρει τον Φαρισαίο και τον Τελώνη ως παραδείγματα υψηλοφροσύνης και ταπεινοφροσύνης και λέει κατηγορηματικά: *«14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος (ο τελώνης) δεδικαιωμένος εἰς τόν οἶκον αὐτοῦ ἢ γάρ ἐκεῖνος».*

Πολύ ωραία περιγράφουν αυτούς τους δύο πρωταγωνιστές τα ιερά λειτουργικά κείμενα της ημέρας αυτής:

«Μή προσευξώμεθα φαρισαϊκῶς, ἀδελφοί· ὁ γάρ ὑψῶν ἑαυτόν ταπεινωθήσεται, ταπεινωθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τελωνικῶς διά νηστείας κράζοντες· Ἰλάσθητι ἡμῖν ὁ Θεός, τοῖς ἀμαρτωλοῖς.

«Ἐαυτούς ἀδελφοί ἅπαντες ταπεινώσωμεν, στεναγμοῖς καί ὀδυρμοῖς τύψωμεν τήν συνείδησιν, ἵνα ἐν τῇ κρίσει τότε τῇ αἰωνίᾳ, ἐκεῖ ὀφθῶμεν πιστοί ἀνεύθυνοι, τυχόντες ἀφέσεως».

%sdfgtyuuiioigh%

<https://bit.ly/34LXj05>